

VATTENMYNDIGHETENS KANSLI
Vattenförvaltning i Norra Östersjöns vattendistrikt
Malin Pettersson
Telefon 010-224 93 32
malin.pettersson@lansstyrelsen.se

Regeringskansliet, Miljödepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se

karl.lilja@regeringskansliet.se

Yttrande angående remiss av betänkandet Sveriges miljöövervakning -dess uppgift och organisation för en god miljöförvaltning (SOU 2019:22)

Regeringskansliets dnr: M2019 / 01011/S.

Länsstyrelsen i Västmanland tillika Vattenmyndigheten i Norra Östersjön (VM) lämnar två yttranden, ett med synpunkter ur ett länsperspektiv och ett med synpunkter ur ett vattenförvaltningsperspektiv. Det här gäller det senare.

Sammanfattning

För att klara dagens krav på akvatisk övervakning anser VM att den behöver reformeras i grunden.

Sverige behöver en mer ändamålsenlig övervakning för att kunna tillgodose kraven såsom:

- EU-lagstiftningen
- domstolarnas behov av underlag vid exempelvis prövningar
- kunna bedöma var och vilka åtgärder som ska/behöver vidtas
- kunna bedöma storskaliga naturliga förändringar
- bedöma storskaliga förändringar av mänsklig påverkan t ex klimatförändringar

VM saknar en beskrivning av hur vattenförvaltningens krav på övervakning bidrar till uppföljningen av miljömålen och i vilken mån vattenförvaltningens övervakning även tillgodoser eller bör tillgodose andra behov av övervakning. Om rätt förutsättningar fanns på plats så skulle vattenförvaltningens övervakning kunna tillgodose stora delar av behovet av akvatisk övervakning. Om vi ska kunna få fram ett bättre underlag till vattenförvaltningens genomförande måste VM få ett reellt ansvar och resurser för att kunna styra miljöövervakningen enligt det uppdrag som de faktiskt har enligt vattenförvaltningsförordningen (7 kap). Detta helhetsgrepp tas tyvärr inte upp i utredningen.

Datum
2019-12-20

VM arbetar för att kartlägga behovet av övervakning tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Sveriges geologiska undersökning (SGU), Naturvårdsverket (NV), Länsstyrelserna och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) utifrån handlingsplanen *Full koll på våra vatten*.

Nedan följer VM:s synpunkter uppdelade per kapitel i betänkandet.

3.2 Definition av miljöövervakning -innehåll och avgränsningar

VM anser att kalkeffektuppföljningen innehåller vissa moment som ska betraktas som miljöövervakning. Det gäller åtminstone provtagningen i så kallade målområden. Dessa provtagningar har till syfte att ta fram och samla in miljödata om tillståndet i och effekter på den yttre miljön och är inte kopplade till uppföljning direkt nedströms en specifik åtgärd.

18.3 Brister i dagens miljöövervakning

Utredningen anser att Sverige generellt sett inte har någon undermålig miljöövervakning. EU-kommissionen har dock kritiserat Sveriges utformning av miljöövervakningen av såväl yt- som grundvatten, något som utredningen också nämner. VM anser att det kunde ha lyfts fram ännu mer i utredningen. Den övervakning som finns i nuläget är oftast framtagen långt innan EU:s vattendirektiv trädde i kraft och kan endast delvis användas för dagens behov exempelvis att bedöma påverkan och status på vattenförekomster.

VM har ett ansvar enligt 7 kap 1 § vattenförvaltningsförordningen (VFF) (2004:660) att se till att program för övervakning av vattnets tillstånd i vattendistriktet finns och genomförs. Vattenmyndigheterna har idag inga legala möjligheter att styra miljöövervakningen, trots bestämmelsen i VFF 7 kap, och dessutom saknas finansiering för detta. De miljöövervakningsprogram som genomförs i nuläget drivs av ett flertal olika aktörer utifrån olika syften. Om vi ska kunna få till ett bättre underlag till vattenförvaltningens genomförande måste vattenmyndigheterna få ett reellt ansvar och resurser för att kunna styra miljöövervakningen. De luckor som finns i dagens miljöövervakning av vatten behöver täppas till och här måste vattenmyndigheterna ha en roll att spela, med mandat och resurser.

18.6 och 18.7 Åtgärder för en bättre överblick och samordning av miljöövervakningen

VM instämmer med utredningen att ansvaret och finansieringen är splittrat för den akvatiska miljöövervakningen, särskilt för grundvatten och miljögifter. VM upplever att tillfälliga insatser från regeringen till stor del styr när, var och hur övervakning kan genomföras och föreslår därför att insatserna istället görs fleråriga eller ännu hellre permanentas. VM anser att det behövs en genomgripande utredning av behoven av akvatisk miljöövervakning för att uppnå bland annat vattenförvaltningens krav. Utifrån resultaten kan man sedan besluta om ansvarsfördelning. Stora delar av nuvarande miljöövervakning kan utgöra en av grundstenarna, men VM förutser att kompletteringar och modifieringar kommer att behövas. Inom arbetet med Full koll på våra vatten, som nämnts ovan, genomförs delar av en sådan utredning.

18.8.2 Strategisk plan

Utredningen föreslår att det tas fram en strategisk plan för miljöövervakningen som beslutas av regeringen, samt att den ska revideras vart 4:e år.

Revidering av den akvatiska miljöövervakningen ingår som en del av den 6-åriga vattenförvaltningscykeln, vilken är fastställd på EU-nivå. Vi föreslår att vattenförvaltningens 6-års-cykel följs vid revideringen. Det skulle innebära resursbesparingar och underlätta för att anpassa den akvatiska övervakningen till vattendirektivets cykel, då utvärderingar och underlag till revideringen (påverkan och riskanalys) ändå tas fram inom vattenförvaltningen.

18.8.3 Inrättande av ett Miljöövervakningsråd vid Naturvårdsverket

VM anser att det är bra att inrätta ett miljöövervakningsråd. Det är viktigt att rådet får ett tydligt uppdrag och mandat där det klargörs vilka ramar rådet har att agera inom. De föreslagna uppgifterna för ett Miljöövervakningsråd är omfattande och uppdraget blir stort. Med tanke på rådets breda uppdrag behöver det säkerställas att även dess sekretariat har en bred kompetens och tillräckliga resurser.

VM påminner om att en stor del av den samlade vattenverksamheten hos Naturvårdsverket övergick till Havs- och vattenmyndigheten när denna myndighet bildades. Detta gör det extra väsentligt att ha med vattenperspektivet när experter till rådet skall väljas in. Det är nödvändigt att även representanter från VM ingår i miljöövervakningsrådet, speciellt då VM har ett samordningsansvar enligt vattenförvaltningsförordningen SFS 2004:660.

EU:s ramdirektiv för vatten ställer krav på miljöövervakningen, krav som Sverige inte uppnår. Sverige har fått kraftig kritik från EU-kommissionen för att miljöövervakningen, ur vattenförvaltningsperspektiv, är långt ifrån tillräcklig. Detta är en fråga som miljöövervakningsrådet borde prioritera högt. Projektet Full koll som nämns ovan syftar till att kartlägga hur miljöövervakningen kan kompletteras för att uppfylla vattendirektivets krav. Projektet beräknas vara klart 2020.

18.10.2 Miljöövervakningen av vatten behöver kartläggas

VM håller med om att den miljöövervakning som finns behöver kartläggas. Utredningen anger att det inte finns någon samlad kunskap över den samordnade recipientkontrollen. VM vill påpeka att kunskapen om den samordnade recipientkontrollen till stor del finns samlad i Vatteninformationssystem Sverige (VISS). Detta kan användas som grund när man skapar register.

18.11 Datavärdskap

VM instämmer med utredningen att det är nödvändigt att det nationella stationsregistret kommer på plats och driftsätts, samt att stationsregistret omfattar alla miljöövervakningsstationer, inte bara de nationella och regionalprogrammen. Detta är basen för att utveckla datavärdskapen. VM tillstyrker de förbättringar av nationella datavärdskap och datahantering som utredningen föreslår ska genomföras. Det finns ett stort behov av ett samlat, välstrukturerat och tillgängligt dataunderlag som säkras i ett överskådligt och långsiktigt nationellt system. Samtidigt behöver dataunderlaget kunna

Datum
2019-12-20

tas ut i den form som behövs för arbetet utifrån EU-lagstiftningen och den rapportering som efterfrågas.

Tillgängliga data är en viktig demokratifråga. Det är därför av stor vikt att datavärdskap och datahantering ingår som en stabilt finansierad grundpelare i den strategiska planen som utredningen föreslår. Likaså ska det vara en vinst för en miljöövervakningsutförare att leverera data på ett kvalitetssäkrat sätt till en datavärd. Med detta menar VM att det ska vara enkelt att hämta ut data från datavärdarna på ett strukturerat sätt, t ex att även enkla analyser kan erhållas per automatik.

18.16 Statens finansiering av miljöövervakning behöver renodlas

Utredningen tar inte upp en bredare analys av möjliga finansieringsformer. VM vill ändå påminna om det konkreta förslaget att en vattenkontrollavgift införs i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens förslag i regeringsuppdrag M2014/1605/Nm.

Vattenmyndigheterna skulle med en formell roll att samla in avgiften kunna utforma distriktsvisa kontrollprogram som kompletterar luckorna i dagens miljöövervakning vad gäller påverkade vatten.

I detta ärende, där landshövding Minoo Akhtarzand beslutat, har vattensamordnare Malin Pettersson varit föredragande. I yttrandets slutliga handläggning har även länsråd Ulrica Gradin och vattenvårdsdirektör Anna Linusson deltagit.

Minoo Akhtarzand

Malin Pettersson